

Կատականքը զրպարտութեան փայլակն է :
Եթէ ստակ ունիս, մարդկանց օգնէ, եթէ չու-
նիս՝ բարի հնարքներ գործէ :

Երբոր մինակ ըլլաս պակասութիւններդ մտա-
ծէ, իսկ եթէ ընկերութեան մէջ, ուրիշներունը
մոռցիր :

Ով որ կ'ուզէ վայելել հարստութեան քաղցրու-
թիւնը, պէտք է ընդունիլ աշխատութիւն վիշտերը :

Եթէ խօսակցութիւնը ժամանակին յարմար
չէ, բառ մ'ալ իսկ աւելորդ է :

Ով որ իր տունը մարդ չընդունիր, ճամբոր-
դութեան ատեն խիստ քիչ մարդու հիւր կ'ըլլայ :

Երջանկութեանդ ատեն կանչէ քեզի ծնողքդ,
իսկ վտանգի միջոց հին բարեկամի մը վստահացիր :

Երբոր երեք անձինք մէկտեղ կ'երթան, միշտ
սորոտեւի՛ք բան ունիմ, նմանելով բարւոյն որ կ'ըլ-
լուի, և ուղղելով զիս այն չար բանով որ կը գոր-
ծուի :

Կառավարէ տունդ, և կ'իմանաս թէ որչափ
կ'արժէ փայտը և բրինձը. մեծցուր տղայքդ, այն
ատեն կը ճանչնաս թէ որչափ պարտական ես
հօրդ և մօրդ :

Եթէ արբեցութեան դարման մը կ'ուզես, բաց
աչքերդ և նայէ գինովին :

Քիչն է որ կը ծառայէ, ոչ թէ շատը :

Եթէ կ'ուզես որ ոչ ոք գիտնայ՝ մի ընէր զայն :

Երբոր ժողովեց այս առածները, որ
կրնային ուղղուիլ հաւասարապէս որ
և իցէ ժողովրդեան, և որ կը նկարա-
դրէին ամեն մարդու բարոյականը,
տեղացի երևելագոյն փիլիսոփայից մա-
տեաններուն միջէն ալ երեք առածներ
ընտրեց՝ որք մասնաւորապէս ջինաց մէջ
գործածուած առաքինութեանց կը վե-
րաբերէին :

Երանի անոնց՝ որք կրնան պատկերութեան ա-
տենին ընդունած խնամոց փոխարէն հատուցա-
նել իրենց հարցը և մարցը. ևս երանի անոնց՝ որ
իրենց ժպիտներուն, փայփայանաց և ուրախու-
թեանց իսկ զգայմամբ սրտի կը հատուցանեն :
Մեծ տարիք մը երբեմն երկրորդ տղայութիւն մըն
է, ինչու համար որդիական գութը հայրականին և
մայրականին պիտի չհասնի :

Ամենէն աւելի անյաղթելի բանակը անիկայ է՝
ուր հարց ստեպ իրենց տղայքը, որդիք իրենց ծնող-
քը և եղբարք իրենց եղբարքը կը մոտածեն :

Ով որ կը յիշէ իր ծնողաց երախտիքը, իր երախ-
տագիտութեամբը զբաղած կը մոռնայ անոնց պա-
կասութիւնները :

Հոն աւելցուց նաև Կոնփիւկիոսի դե-
ղեցիկ խօսքերը .

Ճանցիր բարերարութիւններ ուրիշ բարերա-
րութիւններով բաց մի առնուր վրէժ ուրիշ թշա-
մանօք :

Կը շարունակուի :

ԲՐՈՒՍԻՈՅ ԼԱՆՏՎԷՐ ԸՍՈՒԱԾ ԶՕՐՔԸ

Լանտվեր անունը չատ լսուած է ու
կը լսուի, որուն զօրութեանը, կարծեմ՝
կրնանք զուրցել, որ շատ ստոյգ գաղա-
փար մը չունինք : Սովորաբար կը կար-
ծուի որ Լանտվեր (Landwher) անունը
տեսակ մը ազգային զօրք կը նշանակէ,
բանակ մը զինուց սակաւավարժ ռամ-
կէն կազմեալ, որոնք պիտոյից ժամա-
նակ իբր զինուոր կը ծառայեն : Յար-
մար ժամանակն է որ Բաղմավիպիս ըն-
թերցողաց, քանի մը ստոյգ տեղեկու-
թիւն տանք ասոր վրայօք :

Լանտվեր անունն բառական թարգ-
մանութիւնը Պաշտպանութիւն երկրի
կը նշանակէ, որ բառականապէս կը
ցուցնէ լանտվերին սկիզբը. այսինքն
թէ երբ բուն և կանոնաւորեալ բանա-
կին զօրութիւնը կը սպառէր երկայն և
արիւնահեղ պատերազմներով, անոնց
տեղ բոլոր ազգը զէնք կ'առնուր և ա-
սոնք լանտվեր կը կոչուէին. վերջը կա-
մաց կամաց այս տեսակ զինուորութիւ-
նը բրուսիական բանակին հիմն եղաւ :

Բրուսիոյ զինուորագրութեան ժա-
մանակ, մէկ անձ մը իրեն տեղ ուրիշ
մը չիկրնար փոխանակել, երբոր քսան-
ուամէկերորդ տարուան կը հասնի ամեն
մարդ՝ որ զէնք տանելու կարող է, զի-
նուորութեան կը կանչուի հինգ տա-
րուան համար, երեք տարի գունդերուն
մէջ կը կենայ, իսկ վերջի երկու տարին
իր հայրենեացը մէջ իբր զինուոր 'ի
պահեստի կը մնայ, միշտ պատրաստ
առջի նշանին իր գունդը դիմելու :

Երբ քսանհինգ տարուան կ'ըլլայ,
լանտվերի մէջ կը մտնէ, այսինքն թէ
անկէ վերջը միայն պատերազմի ժամա-
նակ զինուոր է : Սակայն ամեն տարի
լանտվերի մաս մը ամսուան մը չափ ու-
րոշեալ տեղ մը կը ժողովի, և այս մի-
ջոցիս ամենայն պատերազմական կըր-
թութեանց ինք զինքը կը զբաղեցնէ :
Հիւղերու տակ կամ բաց դաշտի վրայ
կը պառկի, տեսակ տեսակ շարժմանց
կըթութիւններ կ'ընէ, կեղծ պատե-

բազմի փորձերու կը զբաղի, և այս ամենը անոր համար է որ ձեռքի վարժութիւնը չի կորսնցընէ և բանակին մէջ ստացած կրթութիւնները անթերի պահէ: Այս կերպով երբ պատերազմի ժամանակը հասնի, բոլոր այս մարդիկ իսկոյն կատարեալ զինուորք կը գտնուին, և փոխանակ շինական անկիրթ զօրաց, որոնց կրնային գաղափար տալ, կը զարմանայ մարդ՝ տեսնալով այնպիսի կարգաւորեալ զունդեր, որոնք ամենայնիւ արժանի են պատերազմական ճակատուն:

Իսկ զինուորական ծառայութեան ժամանակին նկատմամբ՝ մէկ առանձնաշնորհութիւն մը միայն կ'ըլլուի այն երիտասարդաց, որք տասնևութ տարուան հասակին մէջ կը ներկայանան քննութեան հանդէս մը անցնելու, անով իրենց շնորհ կ'ըլլուի միայն տարի մը ծառայութիւն մատուցանելու. սակայն միշտ այնու պայմանաւ որ իրենց յատուկ ծախքովը իրենք զիրենք հոգան: Եթէ այս ինքնակամ տարուան մը զինուորները՝ իրենց ծառայութեան հանգրստեան ժամերը զինուորական կըրթութիւնին լրացընելու ծառայեցընեն, եթէ նոյն տարուան վերջը յաջողին իրենց լանտվերի սպայի քննութիւնը հանդիսացընելու, տեղակալի ուսկապքը ստացած՝ առանձնական կեանքը կը մանեն:

Լանտվերի բարձրագոյն հրամանատարութիւնը, գնդապետէն սկսեալ, միշտ այն սպայից պահուած են, որ կամ գործօն բանակին պաշտաման մէջ կը գտնուին և կամ արտաքոյ պաշտաման վիճակի մէջ են:

Լանտվերը երկու մաս կը բաժնուի. առաջինը բաղկացեալ է անոնցմէ, որոնց տարիքն է 25էն մինչև 32. Իսկ երկրորդ մասին մէջն են 32 տարին անցնողները: Քառասուն տարեկանէն ետքը լանտվերէն կ'ելլեն առանց զինուորութիւնը բոլորովին թողլու. վասն զի յետին կարօտութեան ժամանակ, յետ չարաչար կորուստներու, բոլոր հին զինուորները որ կարող են զէնք կրելու,

զրօշի տակը կրնան կանչուիլ, երկրապահ գունդը (Landsturm) կազմելու, որ է վերջին փաղանգը, որոնց կը յանձնուի բերդորէից պահպանութիւնը:

Ամեն անգամ որ տէրութիւնը այս լանտվեր բանակը կը հաւաքէ, բնականապէս մեծ յուզում մը կը ծագի երկրին մէջ. գործատուները կը դադարին աշխատաւորաց պակսութեամբը, վաճառականութիւնը կը մարի գլխաւորաց և գործատարաց երթալովը, դատաստանարանը անգամ իրենց ֆնասումասն կ'առնուն, վասն զի բոլոր երիտասարդ պաշտօնակալք թողլով դատաստանարանը, զինուորութիւնը կը զգենուն: Գեղերէն և քաղաքներէն ամեն յաջող մարդիկ բանակ կ'երթան, իրենց կանայքը և տղայքը տունը թողլով, և մինչև իրենց չահը և բազդը օտարաց վստահելով. այս ամենայն աննկարագրելի շփոթութիւն մըն է:

Այսպէս 1866ի պատերազմին ժամանակ, Գոլոնիոյ գլխաւոր լուծայափոխներէն մէկը, հարկ եղաւ որ մի և նոյն օրը երեք որդւոյմէ բաժնուի: Այս յարգելի վաճառականը, որ շատ անգամ, իր բուն պալատին մէջ Բրուսիոյ թագուհւոյն ասպնջականութիւն ըրեր էր, Պէռլին գնաց, յուսալով թագաւորէն շնորհք մը ընդունիլ, որ երեք որդւոյմէ մէկը տունը մնայ: Թագաւորը մերժեց խնդիրը, և այս միլիոնաւոր երեք հարուստքը, պարզ գեղջկանց նման մեկնեցան լանտվեր երթալու:

Կը պատմուի որ Գոլոնիա քաղաքը, մի և նոյն գնդին մէջ, վաճառականութեան տան մը այս երեք անձիւնքը գրտնուեցան. տէրը, գլխաւոր գործակալը և սպասաւորը: Գործակատարը տեղակալ էր, սպասաւորը ենթասպայ և տէրը հասարակ զինուոր:

Երբ 1866ին լանտվերը Գոլոնիայէն կը չուէր, աղիողորմ տեսարան մը կը ներկայացընէր: Այն ժամուն որ գունդը երկաթուղոյն կառաց մէջ կը մտնէր, զինուորներ իրենց ընտանեացը հետ հոն կը հասնէին, կնիկը էրկան վերարկուն բռնած, պղտիկ տղայն հրացանը, հայր

մը իր անդրանիկ որդւոյն զինուորական պարկը: Հեծեծանաց ձայները սիրտը կը խշխշցընէին. շոգեկառաց ճամբայ ելլելու ժամանակը, զինուորները կառքերէն դուրս կը նետուէին, մէկ վերջին անգամ մըն ալ իրենց ընտանեաց գըրկախառն բարեր տալու համար. և վերջապէս երբ սկսան ողջոյն շոգեկառը չուել, բոլոր տղայքը, լալու վշտալից աղաղակներով օդը կը թնդացընէին, մինչդեռ կանայք շեմերուն վրայ կը մարէին:

Հանտվէրի զինուորքը շատ աւելի բարեբաղդ են քան բուն բանակին զինուորները. որովհետեւ լանտվէրի զօրականք իրենց քսակը աղէկ լեցուն հետերնին կը տանին, ու իրենք զիրենք բնաւ բանէ մը չեն զրկեր. անանկ որ շատ անգամ իրենց պաշարի թոշակը և հացը աղքատ զինուորակցաց կը բաժնեն:

Հանտվէրի զինուորական զգեստը և զինուց հանդերձանքը՝ մի և նոյն է միւս բանակին զինուորաց զգեստուն և զինուց հետ. բաց 'ի սաղաւարտին խաչէն, որ միայն հասարակ զգեստուն զլխարկին ծոպքին մէջն կը կրեն:

Հանտվէրի հաւաքումը — միշտ 1866 տարւոյն ակնարկելով — իր ծիծաղելի կտորն ունեցաւ: Երբոր գնացին պարտուցը համար անգութ պարտատէրներէն բանտեալները արգելանոցէն ազատելու, այս արգելականները մեծաւ եռանդեամբ պատերազմին լուրը ընդունեցան:

Պէռլինի բանտի մը մէջ, մի և նոյն օրը տասնուչորս բանտարկելոց աղատութիւն տրուեցաւ: Ասոնք լանտվէրի զգեստը հագած, առաջին այցելութիւննին իրենց պարտատեարըրը ըրին: Զարմանալի դիպուածով մը ասոնցմէ մէկը, ունեցած բնակութեան տոմսակին համեմատ, իր պարտատիրոջ տունը գնաց բնակելու՝ որ զինքը բանտեր էր, և այն պարտատէրը հարկ եղաւ որ իր պարտապանին թէ բնակութեան տեղ տայ, և թէ անունը հոգայ:

Ամեն հնարք կը բանեցընեն, լանտվէրի ծառայութենէ ազատելու համար:

աղերսագիրք հարկւրաւոր կը թափին թագաւորին առջև, բայց ինքը անողոքելի է: Այսպէս մեր վերը ըսած Գոլտնիոյ լուծալափոխը, որ բրուսիական գանձին գլխաւորներէն մէկն է, գնաց Պէռլին յուսալով որ իբր շնորհ ընդունի որ իր որդւոցմէ մէկը տունը մնայ. այն միջոցին արքայորդին իր հօրը սենեակն էր. թագաւորը մտիկ ըրաւ լուծալափոխին. վերջը,

— « Սիրելի Պարոն, ըսաւ, կը ցաւիմ որ խնդիրքդ չեմ կրնար կատարել »:

Եւ որովհետեւ լուծալափոխը շատ կ'աղաչէր.

— « Պարոն, ըսաւ, ցուցընելով իր գահուն ժառանգը, մէկ որդի մը միայն ունիմ, և նոյն ինքն ալ բանակ պիտի երթայ »:

ՆԻԷԼ ՄԱՐԱԶԱՅՏ

Անցած տարւոյն Օգոստոս ամսուն մէջ այս մարաշախտիս համառօտ կենսագրութիւնը գրինք. հիմա կը գնենք ընթերցողաց առջին անոր կենդանագիր պատկերը:

Նիէլ մարաշախտիս մահուամբը Գաղղիոյ պատերազմի հակամէտ կողմը իր ամենէն զօրաւոր բազուկը կորսնցուցեր էր, և թերեւ իր զլխաւորը: Յայտնի է որ մինչև 1868ին աշունէն, այս մարաշախտս չէր ուզեր զարնան սպասել Բրուսիոյ դէմ պատերազմ հրատարակելու համար: Բանակը կարգաւորած ըլլալով, անհամբեր կ'երևար զայն գործողութեան մոցընելու, որպէս զի տկարացընէ այն նոր և զարհուրելի տէրութիւնը՝ որ Սատովայի մէջ արմատը ձգեր էր: Այս բանս կը մեկնէ այն տաղնապողական գործունէութիւնը՝ որով իր երկարաձիգ պաշտաման ժամանակը ինք զինքը մաշեցուց, որպէս զի քիչ ժամանակուան մէջ իր ձեռնարկած զինուորական կարգաւորութիւնը գլուխ հանէ:

1867ին Յունուարի 20ին եղաւ որ կայ